

יום הכיפורים פרק שמיני יומא

פז.

עין משפט נר מצוה

צו א מיי פ"ד מהלכות
הטובת הלכה ה'
צו ב ג ד מיי פ"ב מהל'
הטובה הלכה ט סמנ
עשין טו טושי"ע ר"ח ט"י פרו
סקיף ה'
צוה ה מיי ע"ש הל"א טושי"ע
ע"ש סקיף ג'

רבינו הגנאל

שאת פני רשע לא טוב, אינו
טוב לאחראב שונאיו לו פנים
בעולם הזה שנאמר הראית
כי יכעב אהאב מפני, אוי
להם לשנוע שחבין לבניהם
ולבני בניהם כו'. הלוטות
צדיק במשפט, טוב לצדיקים
שאין נושאין להם פנים
בעולם הזה. יתן לא האמתם
בי להקדישני, הא האמתם
בי עדיין (ש)לא הגיע זמנם
להפטר, אשתיהם לצדיקים
שזוכין לצעמן ולבניהם ולבני
בניהם. הרבה בנים היו לו
לאהרן נשאין להשרף כנרב
ואביהוא שנאמר הנוהרים,
אלא זכות אבות הגינה
בעדיהן. כל המחטיא את
הרבים אין מספיקין בידו
לעשות תשובה כדי שלא יתא
בגן ערן ותלמידיו בגינם,
שנאמר אדם עשוק ברם נפש
עד בור ינוס אל יתמכו בו, כל
המוכה את הרבים אין חטא
בא על ידו שלא יתא הוא
בגינם ותלמידיו בגן ערן,
שנאמר כי לא תעובד נפשי
לשאלו לא תתן חסידך לראות
שחת. האומר אחטא ואשוב
אחטא ואשוב, אין מספיקין
בידו לעשות תשובה, אחטא
ואשוב תרי זימני, ש"מ הא
דרב האומר כל העובר
עבירה ושנה בה נעשית
לו כהיתר, אין מספיקין
בידו לשוב. אחטא ויתן
כפורים [מפטר], פירוש
האומר אחטא כי יום
הכפורים מכפר, אפי' לו'
דאמר יום הכפורים מכפר
אפילו לא עשה תשובה, כל
כי האי גונא אין יום הכפורים
מכפר. עבירות שבתן אדם
למקום יום כפורים מכפר ע"ס
התשובה, שנאמר ואם לה'
יחטא איש מי יתפלל לו,
תשובה ומעשים טובים, אבל
ריבות שבין אדם לחבירו
אין יום כפורים מכפר עד
שירצה את חברו, שנאמר אם
יחטא איש לאיש ופיללו וגו'
כלומר ריבויה, אלהים ימחול
לו. א"י יצחק המקטנת ערין
לחברו אפילו בדברים ערין
לפניו, וכל שכן אם יש
לו חבירת ממון, שנאמר בני
אם ערבת את חברי תקעת לזר
כפיך אם ממון ערבת לו
לך התרפס, כלומר לך התר
פסית דר' ושלם לו, ואם לאו
[אלא] נוקשת באמרי פ'ך
הקנטתו, ורוב רעין, הרבה
עליו רעים ופוסים, אמר רב
חסדא ובשלת שורות של
שלשטיב אדם, שנאמר ישור
על אנשים יראמר חטאתי
וישר העויתי וגו'. וא"ר יוסי
ב"ר אינה המבקש מחילה
מחבירו וכן חייב יותר מג'
פעמים, שנאמר אנא שא נא
פשע אתחנתם וגו'
ונתה שא נא לפשע עבדי
אלהי אביך וכו'. ואם מת
צריך להוליקי' בני אדם
על קברו ויראמר חטאתי לה'

דפילו דקרא לשון פיוס הוא והכי קאמר אס יחטא איש לאיש ופוללו
לחבירו ורעהו האלפים ימחלו לו: ואם ל' יחטא איש מי יתפלל
בעדו. אס אינו שב מעבירות שצדו כך היה עלי הכהן מוכיח
את צניו שישבו ומתעטס: בני אדם ערבת לרעך תקעת לזר כפיך.

צדקת זר וערבו צממון לו אס
נוקשת באמרי פ'ך שחקנטו בדברים
עשה זאת והנלל כי צדקת דפק רעך על
עסקי ממון: לך הסרפס. יד ופרע לו
ועל מוקש אמרי פ'ך אס הקנטו
רוב רעין צדקת רעים לנפש הימנו
מחילה. רעין צדקת דקרא מלל כמינ
לפי שהוא לשון רעים: צדקת שורות.
שלש פעמים יפייסוהו צדקת אשמים
צדקת פנים צדקת שור וצדקת שורה
ואין שורה פחותה משלשה בני אדם: פ'
הרי פשע אחת וישר העויתי
הרי שמים ולא שיה לי הרי שלשה:
אנא שא נא ועסה שא נא. אין נא
אלל לשון נקשה: הוה ליה מילתא
ל' אצא צדקת. ר' אשמו ל' חול
להתערע על ר' ירמיה אצא ד' אצא:
ר' ירמיה אצא ד' אצא ד' אצא:
וזויפי דמיה. התנת טיפי שופכין
שהיתה השפחה שופכת חזויפי טיפין
ודומה לו כרביצין וזיף ארץ כספר
תהלים (עג): ממליא נפשיה. לפני
מי שחטא לו אולי יבקש ממנו מחילה
וימחול לו: חליף וטיני. עובר וטנה
ומשלש פעמים רבות: כהני נצחא.
הטבח מוטע לו: קאויג אצא.
רציה: למקטל נפשיה. עכשיו הוה
מענישו למוות: סבר רישא. משצר
עלמות ראש של צהמה: כקועיה.
בגרגרמו: סידרא. פרשת מקרא
של נציאסו: אס של כחוצים:
אכא

אליה ישראל ופולנו זה שחבלתו. יירושלמי שער המשתלח מכפר ביום הכפורים מיד, ואם אין שער, יום הכפורים מכפר
עם חשיבה. ואוקומה כגון שאבד ונתנו דעתן להביא אחר ולא מצאו. ר' יוסי (כן יוסי) ב"ר (כן) בעי ואין הקב"ה רואה
את הנוגד ויכפר מיד. שמואל אמר הדין דחטי על חבריה צריך ימר לה סחית עלן. אין קבליה הא אתא, ואי לא, מיתיה
בני נש ומפסי ליה קומיהו, כדכתיב ישור על אנשים, יעשה שורה על אנשים יראמר חטאתי וישר העויתי וגו'. ואם עשה כן
על אנשים יראמר חטאתי וישר העויתי וגו'. וא"ר יוסי ב"ר אינה המבקש מחילה
מחבירו וכן חייב יותר מג'
פעמים, שנאמר אנא שא נא
פשע אתחנתם וגו'
ונתה שא נא לפשע עבדי
אלהי אביך וכו'. ואם מת
צריך להוליקי' בני אדם
על קברו ויראמר חטאתי לה'

צצכו נפשיה. צרזון עלמו: לקטלא אויל. לישא עונש חטא שמה
ישנה צדון ועל עלמו אמר כן: וצכו ציסייה ליש הוא עעיה. ככל
זה לא יעשה זרעו ביתו ולא ישתכר כלום צדבר: וולוי שפחה
ציהא. שישבו ויכנסו לציתו צלל חטא כליציה: אמוצהא. גדודי

בני אדם הולכין לחטוי (כצדו): אס
צני לשמים שיאו וגו' סופו כגללו
לגה יאבד. וכל זה אמר שלא תזוח
דעמו: מכספי ליה. זקן היה ונושאין
אותו צאלנקי צתפיהס צצית המדרש
שלא להטריח את הציבור לקום מפניו:
שנאמר הנוטרים. אלמנא אף הן היו
לרואין לישרף ונותרו: אין חטא צל על
ידו. הקצ"ה מדחה מפניו את העצירה
שלא תבא לידו: כי לא תעובד נפשי.
למדנו שהקצ"ה מונע את החטא
מלהכשילו: עשוק צדס נפש. מחויב
צנפס שאצדה על ידו: אל יסמכו צו.
שלא יסול אלל מניחין אותו ויפול צדור
בגיהנס: צדרכ הוהל. דכין דחטא
תת יזמני שוב אפ' מספיקין צדו
לעשות תשובה לפי שהעצירה דומה
עליו היטר: לימא דלל כרבי. דלמר
לעיל אפי' לא עשה תשובה מכפר:
אנב שאני. מחטר שעליו הוא סומך
לחטוא אינו מכפר: והכפיז ופללו
אלהים. וקא סלקא דעתך ופללו לשון
תפלה ופיוס הוא הקצ"ה מפללו
ומפייסו ומכפר לו: מאן אלהים דין.
והלא ופללו לשון ונתן צפליילס (שמות
כ) הדיין יספוט ציניהס: אי שמי.
דפללו דקרא לשון משפט וניהו אימא
סיפא מי יתפלל לו מי יספטנו צצביל
המקוס וכי אין שלומין הרבה למקוס
ליפרע הימנו: הכי קאמר. הכי נמי

הרבים אין חטא בא על ידו "וכל המחטיא את הרבים כמעמי" אין מספיקין בידו
לעשות תשובה כל המוכה את הרבים אין חטא בא על ידו מ"ט כ"ד שלא יהא הוא בניהם ותלמידיו בן ערן
שנאמר ר' כי לא תעזוב נפשי לשאלו לא תתן חסידך לראות שחת וכל המחטיא את הרבים אין מספיקין
בידו לעשות תשובה שלא יהא הוא בגן ערן ותלמידיו בניהם שנאמר *אדם עשוק ברם נפש עד
בור ינוס אל יתמכו בו: האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב: למה לי למימר אחטא ואשוב אחטא ואשוב
תרי זימני כדרב הונא אמר רב דאמר רב הונא אמר רב *כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו הותרה
לו סלקא דעתך אלא נעשית לו כהיתר: אחטא ויום הכפורים מכפר אין יום הכפורים מכפר: לימא מתני'
דלא כרבי דתניא ר' רבי אומר על כל עבירות שבתורה בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה יוה"כ מכפר
אפילו תימא רבי אנב שאני: עבירות שבתן אדם למקום וכו': רמי ליה רב יוסף רב חבו לרבי אבהו (א)
עבירות שבתן אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר והא כתיב *אם יחטא איש לאיש ופללו אלהים מאן אלהים דינא
אי הכי אימא סיפא ואם לה' יחטא איש מי יתפלל לו הכי קאמר אם יחטא איש לאיש ופללו אלהים ימחול
לו ואם לה' יחטא איש מי יתפלל בעדו תשובה ומעשים טובים *אמר ר' יצחק *כל המקניט את חברו אפילו
בדברים צריך לפייסו שנאמר *בני אם ערבת לרעך תקעת לזר כפיך נוקשת באמרי פ'ך עשה זאת אפוא בני
והנצל כי באת בכף רעך לך התרפס ורוב רעין *אם ממון *יש בידך הטר לו פסת יד ואם לאו הרבה עליו
ריעים (ב) (ואמר) רב חסדא *וצריך לפייסו בשלש שורות של שלשה בני אדם שנאמר *ישור על אנשים ויאמר
חטאתי וישר העויתי ולא שוה לי * (ואמר) ר' יוסי בר חנינא *כל המבקש מטו מחבירו אל יבקש ממנו יותר
משלש פעמים שנאמר *אנא שא נא ועתה שא נא *ואם מת מביא עשרה בני אדם ומעמידן על קברו ואומר
חטאתי לה' אלהי ישראל ולפלוגי שחבלתי בו ר' ירמיה הוה ליה מילתא ל' אבא בהדיה אול * (א) איתב אדשא
ד' אבא בהדי דשדא אמתיה מיה ממא וזויפי דמיה ארישא אמר עשאוני כאשפה קרא אנפשיה *מאשפות
ירים אביון *שמע ר' אבא ונפיק לאפיה אמר ליה השתא צריכנא למיפק אדעתך דכתיב לך התרפס
ורוב רעין ר' יורא כי הוה ליה מילתא בהדי איניש הוה חליף ותני לקמיה וממציא ליה כי היכי דניתי וניפוק
ליה מדעתיה רב הוה ליה מילתא בהדי ההוא טבחא לא אתא לקמיה במעלי יומא דכפורי אמר איהו אוייל אנא
לפיוסי ליה פגע ביה רב הונא אמר ליה להיכא קא אויל מר אמר ליה לפיוסי לפלניא אמר אויל * אבא למיקטל
נפשא אול וקס עילויה הוה יתיב וקא פלי רישא דלי עיניה וחזויה אמר ליה אבא את זיל לית לי מילתא בהרדך
בהדי דקא פלי רישא אישתמיט גרמא ומחיה בקועיה וקמליה רב הוה פסיק סידרא קמיה דרבי עייל

(א) עני סהדין: דרב אמר
לך (מלח), (ב) עני סהדין
ער אהא מר וצורה חסידא,
(ג) [אין פ'ך], (ד) נפשיה ביאש
נס כאן מלל טוב לדרוש לפני
ולאחורין, (ה) שנת ה'
(ו) אלות פיה מ"ח מוסף
פ"ד ירא סטה ומ סהדין
קו: עי מוס' יבמות קט: ד"ה
מיה דמילתא, (א) [בס"א למל'
כמעט], (ח) [מספיקין פ"ד
הי"א], (ט) [נעל פו: ע"ש
וטינ'], (י) [נעל פו: וטינ'],
(יא) [גבר'א ונכ"ש הרבה
עשים צממות אלה:],
(יב) [צ"מ קטו. צ"ב קענ:],
(יג) [ג'ל אמר], (יד) [ג'ל אמר],
(טו) עי צע"ה, (טז) עי מוס'
חולין פ. ד"ה אלטרין,
(יז) אביתו ד':

הגהות הב"ח

(א) ג'ל טוב לו לאחא
שנשא הקב"ה לו פנים
כי טוב ללס לצדיק שאין
גושא ללס הקב"ה פנים
נעו"ל טוב לו למשה ולאהרן
שלא נשא הקב"ה להם
פנים כי לא הגיע זמנם
ליפטר כי שכן זוכין לצעמן
אלל שמכין כי כל הדורות
הרבה בניו היו לו: (ב) שם
רב יוסף בר חבו ל' אבהו
תנן עבירות ש' אין יו"כ
מכפר עד שירצה את
חבירו והל מניו כי מי
יתפלל לו אלא לא קאמר:
(ג) שם אס ממון יש לו
בידך תהי: (ד) שם מילתא
ל' אצא צדקה אל חותב
דאשא ד' אצא כהדי דשדא
אמתיה מיה) תהי' וי"צ
ס"א נפקא אמתייה ושדא
לה כגושא מיה אקילתה
מטו כי ונפיק אלהיה (אמר)
ליה השתא צריכנא למיפק
מדתך דכתיב תהי' וי"צ
ס"א אדכתי הדר ר' ירמיה
אפיה ואתא בחתיה א"ל
לא צריכת השתא עלי
רמו דכתיב כו':

תוס' ישנים

כל המוכה את הרבים אין
חטא בא על ידו * ואפי' יא
שחטר למד ל' מחיר ואל
למיתות רעה ומגיה טו, כן,
ואמרינו ומי ציבמות צ"פ בית
שחתי קטן, כן בני מוקע עלמו
יתפלל לו כרבי דלוי
צדור הלכה לא כרבי דלוי
וגמר לחטוי ואלו עבדי מטו
דמיתא אול ליה אצא לרעה
קמיה, התם מיייר שמתחילה
רע על גנון אחר שהיה רע
מחמתו כדאמרינן [ונגיהה]
ש"ס פטר מיון היו (ל)
טשרין מחיקו, ואמרינן התם
כל עמר דמיתו ליריה סליק
כו, אכל היכא שחא עוב
מתחילתו שוב און חטא צל על
ידו. השתא עי"א רמי
דכתיב לך התרפס וגו'.
שענהה צימקין כיון דשדו כי
טשא [גיטופל] עליו וגיטופל,
ומתחילה חטא לו ר' ירמיה.
קאוי' אבא אבא אבא
נפשא. ממה ל' פירוש
הערין [נע' אצא] עפריה כי רב
היה שמו אצא כדאמרינן [חולין
קלן, כן מלן ריש מקרא צבכל
אצא אריכא זמני צבל קסלוהו
רב מפני כצדו כמו בני יודיה
השדא לקסלוהו רבי, ומה
שהקפיד בחולין על מה שקסלוהו אצא אריכא ליה והיה קוריה אצא כמו שמלמי צכמה מקומות
אמר אצא הכי, אכל רב הונא דהכא שהיה תלמידו גמול, הילך היה קוריה צכמו, והל אמרינן [סנהדרין ק', ח] מפני מה נענש גמול
מפני שקטל את רבו צכמו. ו"ל דמל' הוה [אצא אצא דרך כבוד כמו אפי' רכב ישראל] קוריה כן, מ"ר.

עליו הכותב אומר פדה נפשו מעבור בשחת וחיתו באור תראה. ואין מת צריך מיל מפייסיה כקבריה ומימר ליה סחית עלך. ר' ירמיה הוה ליה ל' אבא מילתא בהדיה, אויל יתיב אדשח, נפקא אמתיה למישא עפר בקיילתא. אמר עשאוני כאשפה תוב
לא מחיבינא, קום למילו, נפק רבא בחתיה, חזויה ר' ירמיה א"ל קום אדוכתך, עלי רמיא לפיוסך, שנאמר לך התרפס ורוב רעין. ר' יורא כי הוה לאניש כהדיה מילתא. הוה חליף ואתי קמיה כי היכי שנעשתי בהדיה. רב הוה ליה מילתא בהדיה ההוא
טבחא, כולי שתא לא אתא לבניה, במעלי דכפריה אמר רב איילא אנא למפייסיה כו'.

תורה אור השלם

1. אם יעלה לשמים ויראו לעב יגיע: איוב כ' 1. 2. כי לא לעולם חסן ואם גזר לזרזר ידור: משלי כ' 3. שאת פני רשע לא טוב להטות במושפט: שמואל א' 4. הראית פי נבנע אחאב מלפני יען פי נבנע מפני אל אביהו הרעה
במיו בימי בנו אביהו הרעה על ביתו: מלכים א' כ' 5. יאמר יי אל משה ואל אהרן יען אל האמנתם פי נען להקדישני לעיני בני ישראל לבן אל תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי לכם: במדבר כ' 6. וידבר משה אל אהרן ואל
אלעזר ואל יאמר בני הוהתרים קחו את המנוחה הוהתרת נחור יי ואלכיהו מצות אצל אהרן פי קיש קדשים הוא: ויקרא י' 7. כי לא תעוב נפשי לשאלו לא תתן חסידך לראות שחת: הלהים ט' 8. אדם יקש כד פדם נפש עד אהרן ונט
אל יתמכו בו: משלי כ' 9. אם יקטא איש לאיש ופללו אלהים ואם ל' יקטא איש מי יתפלל לו ולא יסמעו לקול אביהם פי חתי' לו להמתים: שמואל א' כ' 10. בני ערבת לרעך תקעת לזר כפיך: נוקשת באמרי פ'ך לנכרת באמרי
פ'ך: עשה זאת אפוא בני והצל פי באת בכף רעך לך התרפס ורוב רעין: משלי א' 11. ואל יגושם ויאמר חטאתי וישר העויתי ולא שוה לי אהרן כ' 12. בה האמר לו יוסף קאנא שא נא פשע אחיך וחסאתך פי רעה נמלקך ועתה
שאל נא לפשע עבדי אלהי אביך ויבך יוסף בדברים אלו: בראשית נ' 13. מקימי מעפר דל מאשפת ירים אביון: הלהים קי' 1